

نگاهی به موقعیت و جایگاه حقوق کیفری اقتصادی ایران

قسمت چهارم

□ دکتر محمد صالح ولیدی

(دانشیار دانشکده حقوق دانشگاه آزاد اسلامی تهران)

ایران که شروعی بیش محسوب نخواهد شد برای همه ما فتح‌یابی به سوی نور و دادگری باشد و بتواند نقشی در جهت تبیین موضوعات حقوق کیفری اقتصادی به همراه داشته باشد و با ادامه موضوعات این بخش از حقوق کیفری فرایندی روشن برای پرداخت به مسائل ناشی از اقتصاد زیرزمینی، یعنی پدیده قاچاق و سایر جرایم اقتصادی از قبیل پول شویی و پورسانت

طبقه‌بندی قاچاق را به اختصار و در حد مجالی که مجله برای انتشار و طبع این مقاله در نظر گرفته است، راجع به طبقه‌بندی انواع قاچاق اعم از قاچاق گمرکی و قاچاق غیرگمرکی و طرق ارتکاب هر یک از دو دسته قاچاق یادشده را به روش علم حقوق کیفری اقتصادی مورد بحث و بررسی قرار می‌دهیم. به امید اینکه نگارش این مطالب در زمینه حقوق کیفری اقتصادی

یادآوری:

همان‌گونه که خوانندگان مجله دادرسی استحضار دارند در شماره قبل مطالبی پیرامون ضمانت کیفری قاچاق کالا و ارز و همچنین ضمانت‌های کیفری تخلفات گمرکی از نظر تان گذشت. در این شماره و در ادامه مطالب قبلی با استعانت از حضرت باری و براساس ضوابط قانونی ناظر به پدیده قاچاق، بحث راجع به

و غیره فراهم گردد.

طبقه بندی قاچاق

انواع قاچاق را براساس قوانین می توان به ترتیب زیر دسته بندی و مورد بحث قرار داد:

۱. قاچاق گمرکی

۲. قاچاق غیر گمرکی

مبحث اول

طرق ارتکاب قاچاق گمرکی:

۱. قاچاق کالا از طریق تسلیم

اظهارنامه نادرست:

بهموجب مقررات مندرج در ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، یکی از راههای ارتکاب قاچاق در اماکن گمرکی، قاچاق کالا از طریق تنظیم اظهارنامه نادرست و تسلیم آن به گمرک است. معمولاً این نوع قاچاق از دو جهت حائز اهمیت می باشد:

اولاً: از نظر تقلب در بیان کیفیت کالا؛

ثانیاً: از نظر تقلب در بیان کمیت کالا.

مراد از تقلب در بیان کیفیت کالا، عبارت است از اینکه صاحب کالا، عالماً مبادرت به اظهارات نادرستی می نماید؛ مانند اینکه وصف ذاتی پارچه ابریشمی که وارد می کند در اظهارنامه تسلیمی پارچه نخی ذکر می نماید؛ و مقصود از تقلب در کمیت کالا نیز عبارت است از اینکه صاحب کالا در اظهارنامه تسلیمی به گمرک نام کالا یا شماره تعرفه گمرکی یا وزن یا تعداد آن را به طور نادرست ذکر می کند.

۲. بیرون بردن کالای تجارتي از گمرک بدون تسلیم اظهارنامه:

بهموجب قانون امور گمرکی و آیین نامه های اجرایی آن، یکی دیگر از راههای ارتکاب قاچاق گمرکی عبارت است از خارج کردن کالای تجارتي از گمرک بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی و تسلیم اظهارنامه گمرکی.

شایان ذکر است در این مورد قانونگذار برای مقابله با این پدیده حتی اگر قضیه قبل از خروج کالای تجارتي از گمرک کشف گردد مرتکب را به عنوان شروع به قاچاق قابل تعقیب و مجازات شناخته است. بدیهی است در صورتی که قضیه بعد از خروج کالای تجارتي از گمرک کشف

گردد مورد مشمول مجازات قاچاق خواهد بود. ناگفته نماند چنانچه خارج کننده تجارتي از گمرک بدون تسلیم اظهارنامه شخصی غیر از صاحب کالا یا نماینده قانونی او باشد به موجب عبارت قسمت اخیر بند سوم از ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، هرگاه خارج کننده غیر از صاحب مال یا نماینده قانونی او باشد گمرک عین کالا و در صورت نبودن کالا بهای آن را که مرتکب گرفته می شود پس از دریافت حقوق گمرکی و سود بازرگانی و عوارض مقرر شده به صاحب کالا مسترد می دارد و مرتکب طبق مقررات کیفری تحت تعقیب خواهد بود.

۳. تعویض یا برداشتن کالای ترانزیت خارجی:

بهموجب ماده (۲۹)، قانون امور گمرکی یکی دیگر از راههای ارتکاب قاچاق کالا، عبارت است از جایگزین کردن کالای دیگر اعم از مشابه یا غیر آن به جای کالای ترانزیت خارجی اصلی؛ و به علاوه، برداشتن کالای ترانزیت خارجی گرچه یک عمل واحدی است ولی این اقدام نیز در حکم تعویض کالای ترانزیت خارجی محسوب می گردد؛ مانند اینکه مرتکب عالماً عامداً در یک محموله ترانزیت خارجی که شامل شبکه های محتوی مواد شیمیایی است مقداری از آن را با مواد شیمیایی دیگری تعویض کند و یا اینکه آن مواد شیمیایی را با مواد مخدر تعویض نماید. عمل ارتكابی مرتکب با اینکه از عملیات مجرمانه متعددی صورت می گیرد، ولی به دلیل متحدال مقصد بودن آنها، عمل مرتکب که با علم و آگاهی از ممنوعیت قانونی که متضمن ایراد خسارت به دولت می گردد، به استناد سرفصل ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، قاچاق محسوب می شود و مرتکب به مجازات مقرر در قانون اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام محکوم خواهد شد.

نکته قابل ذکر در امر تعویض یا برداشتن کالای ترانزیت خارجی این است که حمل کالای قاچاق به موجب ماده (۳) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز

مصوب سال ۱۳۷۴ مجمع تشخیص مصلحت نظام، فی حد ذاته جرم و قاچاق محسوب می شود.

در عمل، حامل قاچاق ممکن است عمل مجرمانه را مستقلاً به انجام برساند و یا اینکه در نقش معاونت و به دستور مالک با علم و اطلاع و وحدت قصد با او مرتکب جرم گردد؛ و باتوجه به این مقدمات ارتکاب قاچاق از طریق تعویض یا برداشتن کالای ترانزیتی خارجی مرتکب با همکاری با مالک کالای ترانزیتی یا به صورت مساعدت و کمک با مالک مرتکب تعدد جرم خارج کردن کالای ترانزیتی خارجی (سرقت) و همچنین تعویض کالای ترانزیتی خارجی می گردد.

۴. وجود کالای اظهار نشده در ضمن کالای اظهار شده:

یکی دیگر از طرق ارتکاب قاچاق در امور گمرکی، عدم اظهار کالا از طرف صاحب کالا در اظهارنامه تسلیمی به گمرک در ضمن کالای اظهار شده است.

در این مورد باتوجه به مفهوم (عدم اظهار) مذکور در این بند از ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، ملاحظه می شود که قانونگذار با تجویز ماده (۲) قانون مجازات اسلامی، و برطبق اصول کلی حقوق جزا، عنصر مادی جرم قاچاق را ناشی از ترک فعل اعلام کرده است؛ مانند اینکه واردکننده کالای تجارتي در داخل کارتن های مداد رنگی تعداد معتناهی خودنویس که ارزش مالی آن به مراتب بیشتر از مأخذ مداد رنگی است جاسازی کرده باشد و این موضوع توسط ارزیابان گمرک کشف گردد قاچاق محسوب می شود؛ به دلیل اینکه عمل مرتکب مانند این است که مرتکب مبادرت به بیرون بردن تعداد معتناهی خودنویس از گمرک بدون پرداخت حقوق و عوارض گمرکی است که بدون تسلیم اظهارنامه صورت گرفته است.

اما این نکته را نباید فراموش کرد که هرگاه مأخذ حقوق و عوارض گمرکی، کالای تجارتي اظهار نشده از نظر ارزش مساوی یا کمتر از مأخذ کالای تجارتي اظهار شده باشد قانونگذار عمل

مرتکب را تخلف گمرکی محسوب نموده و مشمول حکم ماده (۲۶۸) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی، کشف تخلف مرتکب در اظهارنامه قبل از ترخیص و خروج کالا از گمرک که متضمن زیان مالی دولت می‌گردد، نه تنها مستلزم اخذ تفاوت حقوق گمرکی و یا سود بازرگانی یا عوارض گمرکی است، بلکه منتهی به اخذ جریمه مربوط بر طبق تبصره‌های ذیل این ماده خواهد شد.

۵. خارج نکردن یا وارد نکردن کالایی که ورود یا صدور قطعی آن ممنوع باشد به عنوان ترانزیت یا ورود موقت به کشور:

باتوجه به مندرجات بند هفتم ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، شرایط تحقق این قسم قاچاق عبارت است از هر نوع ترک فعل در قالب خارج نکردن یا وارد نکردن کالای تجارتی ممنوع یا مشروط به کشور به صورت ترانزیت یا ورود موقت.

از این رو، سایر کالاهای تجارتی مجاز که برای مصرف در داخل کشور و با رعایت مقررات قانون صادرات و واردات سالیانه و ماده (۴۰) قانون امور گمرکی و ماده (۵) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی صورت می‌گیرد و همین طور وارد کردن سایر کالاهایی که با تحصیل اجازه یا پروانه مخصوص از وزارتخانه یا ادارات مربوط باشد مشمول حکم این بند از ماده نخواهد شد.

۶. واگذاری کالای معاف مندرج در ماده (۳۷) قانون امور گمرکی برخلاف مقررات این قانون:

لفظ واگذاری در بند هشتم ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، از نظر علم حقوق، ناظر است به تحقق هر عقدی اعم بیع یا هبه یا صلح بلاعوض یا باعوض که منتهی به نقل و انتقال کالای معاف از حقوق و عوارض گمرکی مندرج در ماده (۳۷) قانون امور گمرکی خواهد شد؛ مشروط بر اینکه انتقال گیرنده فاقد شرایط قانونی مندرج از موارد معافیت در قانون باشد. به سخن دیگر، لازم است که انتقال گیرنده نماینده سیاسی خارجی مقیم در ایران که از معافیت برخوردار

هرگاه مأخذ حقوق و عوارض گمرکی، کالای تجارتی اظهار نشده از نظر ارزش مساوی یا کمتر از مأخذ کالای تجارتی اظهار شده باشد، قانونگذار عمل مرتکب را تخلف گمرکی محسوب نموده و مشمول حکم ماده (۲۶۸)

آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی، کشف تخلف مرتکب در اظهارنامه قبل از ترخیص و خروج کالا از گمرک که متضمن زیان مالی دولت می‌گردد، نه تنها مستلزم اخذ تفاوت حقوق گمرکی و یا سود بازرگانی یا عوارض گمرکی است، بلکه منتهی به اخذ جریمه مربوط بر طبق تبصره‌های ذیل این ماده خواهد شد.

است نباشد و یا اینکه انتقال گیرنده قانوناً از واحدهای تولیدی یا صنعتی برخوردار از حق معافیت گمرکی نباشند؛ در غیر این صورت، عمل مرتکب در واگذاری کالای معاف از پرداخت حقوق و عوارض گمرکی مشمول حکم بند هشتم ماده (۲۹) قانون امور گمرکی خواهد بود.

۷. اظهار کردن کالای مجاز، تحت عنوان کالای مجاز دیگری که حقوق گمرکی و سود بازرگانی آن کمتر است: شرایط تحقق قاچاق موضوع بند نهم قانون امور گمرکی به قرار ذیل است:

۱. ارتکاب فعل مثبت ناظر به تسلیم اظهارنامه گمرکی راجع به کالای تجارتی وارد شده که متضمن مغایرت با نوع جنس و مشخصات قید شده در آن باشد.

۲. تغییر نام کالای اظهار شده به نام کالای تجارتی دیگری که حقوق و عوارض گمرکی و سود بازرگانی آن از لحاظ تعرفه گمرکی به مراتب

کمتر باشد؛ مانند اینکه واردکننده کفش‌های ورزشی، در اظهارنامه تسلیمی به گمرک کفش ورزشی ارتپودی را که برای افراد معلول وارد می‌شود و میزان تعرفه آن با دیگر کفش‌های ورزشی بیشتر است نام کفش ارتپودی را متقابله به نام کفش ورزشی اسکینینگ که تعرفه گمرکی آن کمتر است قید و ذکر می‌نماید.

۳. تسلیم نوشته یا سند نادرست از طرف صاحب کالا که در اظهارنامه خصوصیات کالای تجارتی صحیحاً و منجزاً قید نشده باشد و این عدم تصریح کالای تجارتی در اظهارنامه موجب ضرر و زیان دولت گردد.

۸. خارج کردن کالا از گمرک با استفاده از تسلیم اظهارنامه خلاف واقع یا سوءاستفاده از شمول معافیت:

یکی دیگر از طرق ارتکاب قاچاق کالای گمرکی مطابق بند دهم ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، عبارت است از اینکه واردکننده کالای تجارتی با تسلیم اظهارنامه خلاف واقع موفق به خارج کردن کالا از گمرک گردد.

مراد از تنظیم اظهارنامه خلاف واقع به موجب تبصره ماده (۲۹۶) آیین نامه اجرایی قانون امور گمرکی، عبارت است از ابراز نوشته‌های تقلبی به ضمیمه اظهارنامه و استناد به آن؛ مانند این واردکننده فاکتورهای نادرستی را به گمرک تسلیم کرده باشد و در صورتی که این قضیه پیش از خروج کالا از گمرک کشف گردد مرتکب علاوه بر تعقیب کیفری که ممکن است به جهت جعل و یا استفاده از سند مجعول بر طبق مواد مربوط به قانون مجازات اسلامی به عمل می‌آید، به جریمه‌ای معادل پنجاه درصد یا یک برابر اصل تفاوت تعرفه به تشخیص رئیس گمرک محکوم خواهد شد.

۹. اظهار راجع به کمیت یا کیفیت کالای صادراتی به نحوی که منجر به خروج غیرقانونی ارز از کشور گردد:

شرایط تحقق قاچاق مذکور در بند یازدهم ماده (۲۹) قانون امور گمرکی به قرار ذیل است:

۱. اظهاراتی راجع به کمیت یا کیفیت کالاهای صادراتی از طرف صادرکننده که منجر

به خروج غیرقانونی ارز از کشور گردد. مثل اینکه صادرکننده از نظر کمیت تعداد عدل‌های فرشی را که صادر می‌کند صحیحاً اظهار نمی‌کند و رقم آن را بیشتر قید می‌کند و یا اینکه از نظر کیفیت مانند اینکه پسته درجه یک را به عنوان پسته درجه سه صادر می‌کند و در نتیجه این اقدامات ارز به صورت غیرقانونی از کشور خارج می‌گردد.

۲. علاوه بر اظهارات متقلبانه راجع به کمیت و کیفیت کالاهای صادراتی، طبق آنچه گفته شد استعمال مطلق لفظ (اظهار) بدون قید و شرط در صدر بند یازدهم از ماده (۲۹) قانون امور گمرکی، به هر نحوی است که صورت گیرد. مثل اینکه صادرکننده مبلغ مورد تعهد در پیمان ارزی را کمتر از مبلغ واقعی پیمان ارزی متعلقه ذکر نماید؛ چون مبلغ مندرج در پیمان نامه مبنای ایفای تعهد می‌باشد. بنابراین اظهار برخلاف واقع به میزان مابه‌التفاوت مبلغ مذکور در پیمان نامه از مبلغ مربوط قانونی، موجب خروج ارز به صورت غیرقانونی از کشور خواهد شد.

مبحث دوم

طرق ارتکاب قاچاق غیر گمرکی

در بررسی و مطالعه قوانین موضوعه مربوط به قاچاق، ملاحظه می‌شود که قانونگذار علاوه بر موارد قاچاق مذکور در قانون امور گمرکی و آیین‌نامه اجرایی آن، در سایر قوانین مختلف نیز جرایم دیگری را مشمول حکم قاچاق قرار داده است که در اینجا به بعضی از آنها اشاره می‌کنیم:

۱. قاچاق مشروبات الکلی:

بهموجب ماده (۷۰۲) قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵، هر کس مشروبات الکلی را بخرد یا حمل یا نگهداری کند به سه تا شش ماه حبس و یا تا هفتاد و چهار ضربه شلاق محکوم می‌شود.

بعلاوه، بهموجب ماده (۳) قانون اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب مجمع تشخیص مصلحت ۷۴/۲/۱۲، حمل کالای قاچاق جرم مستقل محسوب می‌شود. گرچه در ماده (۷۰۲) حمل مشروبات الکلی در عداد عناوین کیفری خرید و فروش یا

نگهداری آن با عنوان واحدی ذکر شده است، عناصر و شرایط تحقق جرم قاچاق مشروبات الکلی به قرار ذیل است:

الف. عنصر مادی این جرم عبارت از ارتکاب فعل مثبت در قالب یکی از عناوین مذکور در ماده است. خرید مشروبات الکلی، در معنای عام آن، یعنی انجام عملیات حقوقی در قالب عقد بیع که منتهی به تملک مبیع توسط خریدار می‌گردد؛ لیکن به جهت اینکه از نظر شرعی مشروب الکلی مالیت ندارد، بدین لحاظ خرید مذکور در این ماده را در معنای کلی آن شامل هر نوع فعالیت و دخل و تصرفی است که موجب انتقال و جابجایی مشروبات الکلی بین اشخاص می‌گردد، به حساب آورده می‌شود.

مقصود از نگهداری، به عنوان یکی از طرق تحقق عنصر مادی قاچاق مشروبات الکلی محسوب می‌گردد، که ناظر به اقداماتی است که شخصی قبلاً از طریق نقل و انتقال و تحویل گرفتن مشروبات الکلی تقبل نموده است و مراد از حمل، به معنای جابجا کردن آگاهانه مشروبات الکلی با فعل مثبت مرتکب به هر نحو ممکن است.

بنابراین آنچه که تاکنون گفته شد هر یک از

هر یک از طرق سه‌گانه خریدن یا نگهداری یا حمل مشروبات الکلی

در صورتی که به طور جداگانه

تحقق پیدا کند، تشکیل دهنده

عنصر مادی جرم محسوب

می‌گردد و در غیر این صورت،

چنانچه عملیات مجرمانه

سه‌گانه مذکور عموماً توسط

یک نفر انجام گردد، تعدد جرم

شناخته می‌شود و موجب

تشدید مجازات مرتکب

خواهد شد.

طرق سه‌گانه خریدن یا نگهداری یا حمل مشروبات الکلی در صورتی که به طور جداگانه تحقق پیدا کند، تشکیل دهنده عنصر مادی جرم محسوب می‌گردد و در غیر این صورت، چنانچه عملیات مجرمانه سه‌گانه مذکور عموماً توسط یک نفر انجام گردد، تعدد جرم شناخته می‌شود و موجب تشدید مجازات مرتکب خواهد شد.

ب) جرم قاچاق موضوع ماده (۷۰۲) قانون مجازات اسلامی، از جرایم عمدی است. برای مجرمیت مرتکب احراز علم او به ممنوعیت و برخلاف قانون بودن عملیاتی که در قالب یکی از عناوین مجرمانه مذکور در ماده به عمل می‌آورد، به عنوان عمد عام کافی به نظر می‌رسد؛ اما در صورتی که متهم مدعی نگهداری مشروبات الکلی برای انجام عملیات و آزمایش‌های علمی باشد و این امر بردادگاه ثابت گردد، در آن صورت مورد به علت فقدان عنصر روانی، رافع مسئولیت جزایی مرتکب خواهد شد.

ج) مجازات قاچاق مشروبات الکلی: کیفر مرتکب جرم خرید یا حمل یا نگهداری مشروبات الکلی در جرایم تدوین ماده (۷۰۲) قانون مجازات اسلامی، به علت عدم مالیت آن تنها به یکی از دو مجازات تعزیری حبس سه ماه تا شش ماه و یا شلاق تعزیری تا هفتاد و چهار ضربه شلاق پیش‌بینی شده است؛ اما در عمل به جهت افزایش آمار کشفیات محل و نگهداری مشروبات الکلی در سطح کشور، قوه قضاییه به رغم عدم مالیت شرعی مشروبات الکلی به شرح مندرج در ماده (۷۰۲) و (۷۰۳) قانون مجازات اسلامی، برای مقابله با کسانی که مبادرت به قاچاق مشروبات الکلی در سطح کلان در کشور می‌نمایند اقدام به طرح استفساریه‌ای بدین شرح که از مجمع تشخیص مصلحت نظام درخواست تفسیر از «بهای کالا» مذکور در بندهای «الف» و «ب» ماده (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام در خصوص اینکه آیا بهای کالا مبتنی بر مالیت عرفی کالا می‌باشد یا

مالیت شرعی آن ملاک است؟ نموده است. نظر مجمع تشخیص مصلحت نظام در پاسخ به موضوع استفساریه که طی ماده واحده‌ای در جلسه رسمی روز شنبه مورخ هجدهم آبان ماه ۱۳۸۱ مجمع تشخیص مصلحت نظام به ترتیب زیر تصویب شده و اعلام گردیده است.

ماده واحده:

در ارزیابی بهای کالای مشمول بندهای "الف" و "ب" ماده (۲) قانون نحوه اعمال تعزیرات حکومتی راجع به قاچاق کالا و ارز مصوب ۱۳۷۴/۲/۱۲ مجمع تشخیص مصلحت نظام، در مواردی که کالای قاچاق فاقد مالیت و ارزش شرعی باشد، مالیت و ارزش عرفی آن ملاک ارزیابی است. بنابراین، در حال حاضر از تاریخ ابلاغ ماده واحده یادشده، مجازات قاچاق مشروبات الکلی علاوه بر محکومیت مرتکب جرم به یکی از دو مجازات تعزیری حبس از سه ماه تا شش ماه یا تا هفتاد و چهار ضربه شلاق، به پرداخت بهای کالای قاچاق کشف شده مشروبات الکلی براساس ارزش عرفی زمان کشف آن نیز محکوم خواهد شد.

۲. قاچاق اموال تاریخی، فرهنگی

به موجب ماده (۵۶۱) قانون مجازات اسلامی (کتاب تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) مصوب سال ۱۳۷۵ مجلس شورای اسلامی، هرگونه اقدام به خارج کردن اموال تاریخی، فرهنگی از کشور هرچند به خارج کردن آن نینجامد، قاچاق محسوب و مرتکب علاوه بر استرداد اموال، به حبس از یک تا سه سال و پرداخت جریمه معادل دو برابر قیمت اموال موضوع قاچاق محکوم می‌گردد.

به موجب تبصره ذیل این ماده، تشخیص ماهیت تاریخی، فرهنگی به عهده سازمان میراث فرهنگی کشور می‌باشد. به علاوه، مطابق بند "د" از ماده (۱) قانون مجازات اخلا لگران در نظام اقتصادی کشور مصوب ۱۳۶۹/۹/۱۹، نیز در مورد قاچاق میراث

مراد از تقلب در بیان کیفیت کالا، عبارت است از اینکه صاحب کالا، عالماً مبادرت به اظهارات نادرستی می‌نماید؛ مانند اینکه وصف ذاتی پارچه ابریشمی که وارد می‌کند در اظهارنامه تسلیمی پارچه نخی ذکر می‌نماید؛ و مقصود از تقلب در کمیت کالا نیز عبارت است از اینکه صاحب کالا در اظهارنامه تسلیمی به گمرک نام کالا یا شماره تعرفه گمرکی یا وزن یا تعداد آن را به طور نادرست ذکر می‌کند.

فرهنگی یا ثروت‌های ملی آمده است: «هرگونه اقدامی به قصد خارج کردن میراث فرهنگی یا ثروت‌های ملی اگرچه به خارج کردن آن نینجامد، قاچاق محسوب و کلیه اموالی که برای خارج کردن از کشور در نظر گرفته شده است مال موضوع قاچاق تلقی و به سود دولت ضبط می‌گردد.» به موجب ماده (۲) قانون مجازات اخلا لگران در نظام اقتصادی کشور، چنانچه قاچاق میراث فرهنگی یا ثروت‌های ملی به قصد ضربه زدن به نظام جمهوری اسلامی ایران و یا به قصد مقابله با آن و یا با علم به مؤثر بودن اقدام در مقابله با نظام مزبور، چنانچه عمل ارتكابی در حد فساد فی الارض باشد، مرتکب به اعدام و در غیراین صورت به حبس از پنج تا بیست سال محکوم می‌شود و در هر دو صورت، دادگاه به عنوان جزای مالی و حبس، مرتکب را به بیست تا

هفتاد و چهار ضربه شلاق در انتظار عمومی محکوم می‌نماید. به موجب تبصره "ب" این ماده، در مواردی که اخلا ل موضوع ماده (۱) این قانون حسب مورد عمده یا کلان و یا فراوان نباشد، مرتکب به دو تا پنج سال حبس و ضبط کلیه اموالی که از طریق تخلف قانونی به دست آمده باشد، به عنوان جزای نقدی محکوم خواهد شد.

شرایط تحقق قاچاق اموال تاریخی، فرهنگی به قرار ذیل است:

اولاً. عنصر مادی جرم که پیکره این نوع قاچاق را تشکیل می‌دهد، همان گونه که در ماده (۵۶۱) آمده است ناشی از عمل مثبت خارجی مرتکب است و یک اقدام خلاف قانون برای خارج کردن اموال تاریخی فرهنگی است. اما قانونگذار، مطلق این اقدام مرتکب را قبل از حصول نتیجه مجرمانه مورد نظر مرتکب برای تحقق جرم کافی دانسته است؛ هرچند هنوز مال تاریخی، فرهنگی از کشور خارج نشده است. به عبارت دیگر، قانونگذار به لحاظ اهمیت و نحوه مقابله با آن، اقدام و فعالیت انجام یافته و مرتکب که در حد شروع به جرم می‌باشد، عمل او را قاچاق محسوب نموده است و این سیاست جنایی قانونگذار برای حفظ مصالح فرهنگی و تاریخی است که اقتضا دارد که قانونگذار مطلق اقدام به خارج کردن مال تاریخی، فرهنگی از ناحیه مرتکب را به دلیل اهمیت فوق العاده موضوع، قبل از حصول نتیجه، مجرمانه تلقی و مستلزم کیفر بداند.

ثانیاً. از نظر مجازات نیز بر حسب مورد و باتوجه به حکم ماده (۵۶۱) و بند "د" ماده (۱) ناظر به ماده (۲) قانون مجازات اخلا لگران در نظام جمهوری اسلامی ایران و تبصره یک ذیل آن، دادگاه در هر مورد، مرتکب جرم قاچاق اموال تاریخی، فرهنگی را به مجازات‌های مقرر در متون یادشده، محکوم خواهد نمود.

۳. قاچاق اسلحه و مهمات:

جرم قاچاق اسلحه و مهمات در گذشتا به موجب مقررات فصل دوم از باب دوم قانون مجازات مرتکبین قاچاق مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۲۹

قابل تعقیب و مجازات بود. اما این مقررات با تصویب قانون تشدید مجازات اسلحه و مهمات و قاچاقچیان مسلح مصوب ۱۳۵۰/۱۱/۲۶ لغو شده است و از آن تاریخ تاکنون قاچاق اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره و محترقه و تفنگ شکاری ممنوع است مگر با اجازه دولت؛ و چنانچه یک یا چند نفر بدون اجازه مبادرت به وارد کردن یا خارج کردن اسلحه و مهمات کند حسب مورد به مجازات‌های مقرر در این قانون محکوم خواهند شد.

عناصر و ویژگی‌های این نوع قاچاق را می‌توان به ترتیب زیر دسته‌بندی و مورد بحث قرار داد:

الف) از نظر عنصر مادی جرم:

فعل مادی خارجی مرتکب عبارت است از وارد یا خارج کردن اسلحه و مهمات اعم از اینکه توسط یک یا چند نفر و بدون اجازه دولت صورت گرفته باشد.

به علاوه ارتکاب قاچاق اسلحه و مهمات برطبق مقررات قانون تشدید مجازات قاچاقچیان مسلح، نه تنها شامل قاچاق اسلحه و مهمات جنگی و مواد محترقه از خارج کشور می‌باشد، بلکه ناظر به تجارت یا کسب یا نقل و انتقال اسلحه و مهمات جنگی در داخل کشور نیز می‌گردد.

در ضمن، به موجب تبصره یک از ماده (۱) این قانون، کسانی که هنگام ورود به کشور، یکی از اشیای مذکور در این ماده را با خود داشته باشند و به مأمورین مربوط اعلام نمایند، مشمول مقررات این ماده نبوده و در مورد اشیایی که همراه دارند طبق مقررات مربوط ممکن است مشمول قاچاق باشند.

از طرف دیگر، به موجب تبصره ماده (۲) این قانون، اشتغال به کسب برای ساختن و تعمیر یا خرید و فروش هر نوع اسلحه مجاز ممنوع است مگر با اجازه وزارت جنگ. متخلفین به حبس عادی از سه ماه تا سه سال محکوم می‌شوند.

به موجب ماده (۳) این قانون، هرگاه یک یا چند نفر، جنس یا نقودی را که صدور یا

ورود آن ممنوع یا در انحصار دولت یا موکول به اجازه دولت است مسلحانه (قاچاق) کند، در صورتی که مرتکب یا مرتکبین که لااقل یک نفر از آنان مسلح باشند در مقابل قوای دولتی مسلحانه مقاومت نمایند به حبس با کار از سه ماه تا ده سال محکوم می‌شوند.

ب) از نظر مجازات:

هرگاه مرتکب یا مرتکبین لااقل یک نفر از آنها مسلح باشد و در مقابل قوای دولتی مقاومت نمایند به اعدام و اگر مقاومت ننمایند به حبس با کار از سه تا پانزده سال محکوم خواهند شد.

ولی هرگاه مرتکب یا مرتکبین هیچ یک مسلح نباشند، در مورد اسلحه و مهمات جنگی و مواد منفجره به حبس جنایی درجه یک از سه تا ده سال و در مورد تفنگ و فشنگ شکاری و مواد محترقه به حبس عادی از سه ماه تا سه سال محکوم خواهند شد.

به موجب تبصره ۳ از ماده (۳) این قانون، در تمام موارد مذکور در این قانون، دادگاه نسبت

در عمل، حامل قاچاق ممکن است عمل مجرمانه را مستقلاً به انجام برساند و یا اینکه در نقش معاونت و به دستور مالک با علم و اطلاع و وحدت قصد با او مرتکب جرم گردد؛ و باتوجه به این مقدمات، ارتکاب قاچاق از طریق تعویض یا برداشت کالای ترانزیتی خارجی مرتکب با همکاری یا مالک کالای ترانزیتی یا به صورت مساعدت و کمک با مالک، مرتکب تعدد جرم خارج کردن کالای ترانزیتی خارجی (سرقت) و همچنین تعویض کالای ترانزیتی خارجی می‌گردد.

به ضبط مال مورد قاچاق و تعیین جریمه نقدی طبق قوانین مربوط رأی مقتضی صادر خواهد نمود.

ج) علت معافیت از مجازات:

بر طبق تبصره سوم از ماده (۳) این قانون، در مورد جرایم موضوع قانون تشدید مجازات قاچاق اسلحه و مهمات، هرگاه بر دادگاه ثابت شود که در ارتکاب جرم، بیش از یک نفر مداخله داشته و قبل از کشف قضیه، یکی از متهمین، مأمورین تعقیب را از وقوع جرم مسبوق نموده و یا ضمن تعقیب به واسطه اقرار خود موجبات تسهیل تعقیب سایرین را فراهم نماید و یا مأمورین دولت را به نحو موثری در کشف جرم کمک و راهنمایی کند دادگاه می‌تواند او را از مجازات معاف کند.

د) کیفر شرکا و صاحب مال مورد قاچاق: بر طبق تبصره ۳ از ماده (۳) این قانون، در مواردی که بر دادگاه ثابت شود که مال مورد قاچاق متعلق به دیگری است یا به عبارت دیگر، چنانچه بر دادگاه معلوم گردد که مباشر یا مباشرین قاچاق اسلحه و مهمات عامل صاحب مال باشند. در این صورت، علاوه بر مباشر یا مباشرین، صاحب مال مورد قاچاق نیز بر حسب مورد مشمول مقررات مواد (۱) و (۳) این قانون خواهند بود.

هـ) مرجع صلاحیت دار به رسیدگی به قاچاق اسلحه و مهمات:

به موجب ماده (۵) قانون تشدید مجازات قاچاق اسلحه و مهمات و قاچاقچیان، رسیدگی به جرایم مندرج در این قانون در صلاحیت دادگاههای نظامی خواهد بود.

و) مرجع صلاحیت دار در مورد تجدیدنظر و فرجام‌خواهی از رأی دادگاه بنوی بر طبق مندرجات ماده (۶) این قانون، در مواردی که مجازات قاچاق اسلحه و مهمات جنگی که به صورت مسلحانه و مقاومت در مقابل قوای دولتی تحقق پیدا کند و کیفر آن اعدام باشد این حکم قابل تجدیدنظر و فرجام‌خواهی در دیوان عالی کشور خواهد بود.

ادامه دارد